

INFORME FINAL DE CONSERVACIÓ RESTAURACIÓ

Ciutat

Retrat núm. H-10751

CRBMC 14.244

Pintura sobre tela

Direcció de la intervenció: Centre de Restauració de Béns Mobles (CRBMC)

Informe redactat per: Teresa Schreibweis Torrents, Conservadora-restauradora de pintura sobre tela

Data de l'informe: 29 de setembre de 2021

DADES DE LA INTERVENCIÓ

DIRECCIÓ DE LA RESTAURACIÓ CRBMC

COORDINACIÓ: Maite Toneu Puig

RESTAURACIÓ: Teresa Schreibweis Torrents

SERVEIS TECNOCIENTÍFICS:

Fotografies: Ramon Maroto

Tècniques d'anàlisi: Ricardo Suárez

Anòxia: Pep Paret

ANY DE LA RESTAURACIÓ:

Inici setembre 2021

Final octubre 2021

LLOC: CRBMC

FITXA TÈCNICA: IDENTIFICACIÓ DEL BÉ

NÚM. DE REGISTRE DEL CRBMC: 14.244

CLASSIFICACIÓ GENÈRICA: pintura

MATERIAL / TÈCNICA: Tècnica amb pintura vinílica sobre tela

TÍTOL / TEMA: Ciutat

AUTOR: Lluís Mestre Castellví

DATA / ÈPOCA: segle XX

DIMENSIONS: 52,7 x 63,6 x 3,7 cm (amb marc)

50,4 x 61,2 x 1,8 cm (sense marc)

PROCEDÈNCIA: Museu de l'Hospitalet, núm. registre: H-10751

LOCALITZACIÓ: CRBMC, taller 2

DADES TÈCNIQUES

ESTAT DE CONSERVACIÓ: regular

EXÀMEN ORGANOLÈPTIC

Suport

Tela

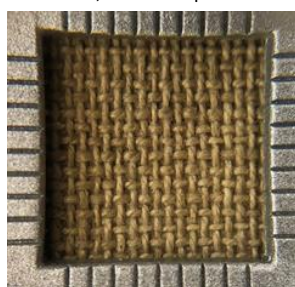
La tela té unes dimensions aproximades de 52,4 x 63,2 cm. El teixit de la tela està compost per un tafetà senzill (1:1) amb una trama de 15 (fils verticals) x 17 (fils horitzontals) fils/cm². Els fils presenten una torsió de S. Segurament es tracta de teles de fibres de cotó. La coloració de la tela és d'un beix blanquinos. Probablement es tracta d'una tela comercial, comprada ja preparada amb una capa de preparació. El tramat es veu regular, puntualment es pot observar alguna irregularitat en els fils. Les vores estan retallades. La tela està clavada amb gavarrots (diàmetre del cap: 5 mm) al seu bastidor: dalt – 11 gavarrots; baix – 10 gavarrots; esquerre – 9 gavarrots; dreta: 9 gavarrots. Es tracta del seu clavat original.

L'estat de conservació de la tela és regular. La tela de cotó és tan fina i despolimeritzada. Presenta un estrip (a baix, esquerra) tapat per dos pedaços de tela de coloració grisa i de aproximadament 3 x 1 cm cada un, enganxats en forma de creu. L'estrip té una dimensió aproximada de 1,5 cm. També hi ha diverses petites pèrdues de la tela a la vora de dalt. A sota de l'estrip hi ha una taca d'humitat. Presenta deformacions suaus a les cantonades causades per la tensió al bastidor. Els gavarrots estan oxidats. Les vores estan desfibrades. Presenta unes taques fosques en forma de clivellat que indiquen que el vernís va traspasar pel clivellat. La tela presenta al damunt de la superfície i entre tela i bastidor una greu capa de pols i brutícia acumulada, causat per un mal emmagatzematge.

Taques de vernís en forma de clivellat

Detall microscopi del tramat de tafetà

Tela estripada a la vora de dalt

Dos pedaços en forma de creu

Dos pedaços en forma de creu

Taca d'humitat

Bastidor

Pel que fa a la fusta del bastidor, es tracta segurament de fusta de pi. Els dos llistons horitzontals fan 56,0 x 5 x 2,3 cm i els dos travessers verticals tenen unes mides de 45,3 x 5 x 2,3 cm. Es tracta de llistons de fusta, són bisellats (gruix del bastidor banda interna: 1,5 cm) i encaixats amb el sistema d'encaix espanyol. S'han muntat els llistons de mínimament tort, cosa que provoca tensions a la tela. Presenta 3 falques, s'ha perdut la falca de dalt, dreta. Es poden observar dos nusos: llistó esquerre - 1, llistó dreta - 1, llistó baix: 1. Al llistó de dalt hi ha una baga tancada com a sistema de subjecció. Hi ha alguna taca de color al llistó esquerre. Al llistó inferior, a la dreta, es troba un número de registre escrit amb retolador: H-10751.

L'estat de conservació és bo-regular, presenta un lleu atac biològic en forma de xilòfags als llistons esquerre i dreta. El bastidor està mínimament guerxat. Hi ha molta brutícia i pols acumulada. Presenta algunes rascades puntuals causades pel muntatge del marc al bastidor i algun cop.

Encaix dalt, esquerre

Encaix dalt, dret

Encaix baix, esquerre

Encaix baix, dret

Encaix baix, dret abans de desemmarcar

Sistema de subjecció

Marca dels claus de l'emmarcament

Nus de la fusta

Pols i brutícia acumulada

Capa de preparació / capa pictòrica

Es tracta d'una capa fina de preparació de color blanc. Segurament es tracta d'una tela comercial que ja venia preparada, també els perímetres presenten preparació molt homogènia. L'adhesió de la capa de preparació a la tela és pitjor que l'adhesió de la capa pictòrica a la capa de preparació.

L'estat de conservació és bo. Hi ha pèrdua de la capa de preparació a les zones dels estrips i a les vores on hi petites pèrdues de la tela. La capa de preparació dels perímetres té una coloració grisa degut a la pols i el pas del temps (sobretot la vora de dalt).

Segons l'anàlisi es tracta d'una pintura amb un aglutinant vinílic. L'artista segurament va utilitzar emulsions viníliques preparades. En la composició predominen els colors blau-verd-gris-vermell. La capa pictòrica presenta alguns gruixos a tota la superfície, es pot observar una pinzellada dinàmica. Puntualment la capa pictòrica és prou fina per poder veure el tramut de la tela. Es veu unes lletres a una de les vores.

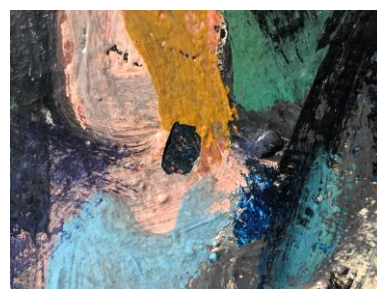
L'estat de conservació és regular. Hi ha pèrdua de la capa pictòrica a la zona de l'estrip, a dalt, dreta i a baix, esquerra. Es pot observar desgast i micropèrdues a les cantonades i vores de la pintura. La capa pictòrica, sobretot a les vores, on el marc toca la pintura hi ha pols i brutícia acumulada. La capa pictòrica en algunes zones presenta clivellat.

Estrip vist des de l'anvers

Pèrdua de la capa pictòrica

Pèrdua de la capa pictòrica

Pèrdua de la capa pictòrica

Clivellat de la capa pictòrica

Lletres a la vora

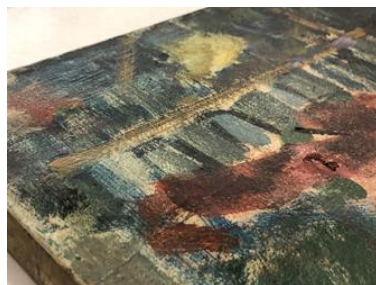
Capes superficials

La superfície presenta un vernís que, segurament, es va aplicar quan el quadre ja estava muntat al marc. Un cop tret el marc es veu la reserva on el marc tapava la capa pictòrica. Les anàlisis realitzades han donat que l'artista utilitzava dos tipus diferents de vernissos: un vernís nitrocel·lulòsic i un vernís cetònic.

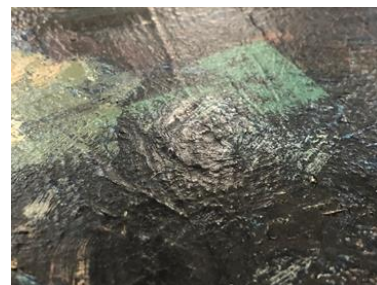
L'estat de conservació és regular, el vernís s'ha engroguit. Hi ha acumulada una capa lleu de brutícia i pols.

Reserva a les vores on el marc tapava la pintura

Brillantor del vernís

Brillantor del vernís

Marc

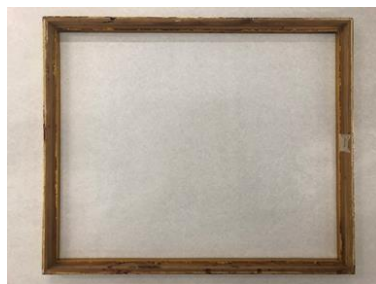
La pintura va acompanyada d'un emmarcament que està compost de quatre peces de fusta, segurament de pi. Té dos muntants verticals de les mides 52,7 x 3,7 cm i dos travessers horitzontals de 63,6 x 3,7 cm. Les fustes tenen un gruix de 2,0 cm. Els llistons tenen una aresta rebaixada perquè pugui entrar el quadre (0,8 cm d'ample per 2,2 cm d'alt). Les cantonades encaixen en diagonal i estan clavades amb claus (dos per encaix). Segurament estan encolades. Els llistons de baix i esquerre presenten un nus. Hi ha una inscripció escrita amb llapis al llistó de dalt. El marc està muntat amb l'ajuda de claus doblegats (2 x 0,2 cm) al bastidor del quadre: dalt – 2, baix – 2; esquerre – 2, dreta - 2.

A l'anvers l'emmarcament està daurat i no té cap mena de motlures o decoració. A sota del daurat es troba una capa de preparació blanca, possiblement de guix i un bol de color vermell.

L'estat de conservació de la fusta és regular. Els encaixos del marc ballen perquè el clavet s'ha obert parcialment. A les cantonades i les bandes hi ha pèrdua matèrica de la capa de preparació i cromàtica del daurat. El daurat a part de moltes rascades i desgast presenta una fissura al llistó esquerra provocada pel nus intrínsec. Es pot observar una capa important de brutícia i pols acumulada. Al revers té algunes rascades, cops i taques de color blanc i daurat. A la zona de l'aresta rebaixada la fusta està molt desfibrada.

Anvers marc

Revers marc

Encaix baix, dreta

Encaix baix, dreta (revers)

Nus a la fusta de pi

Inscripció al llistó de dalt

Encaix fixat amb dues puntes

Pèrdua a la cantonada

Pèrdua a la cantonada

PROPOSTA INTERVENCIÓ

GENERAL	Tractament d'anòxia. Documentació fotogràfica. Anàlisi i diagnosi. Informe final de la intervenció.
BASTIDOR	Neteja mecànica i química de la fusta del bastidor. Eliminació dels claus que clavaven el marc al bastidor i han quedat clavats al bastidor. Muntatge d'un sistema de fixació de les falques perquè no caiguin i danyin la tela.
TELA	Neteja mecànica del suport de tela. Aplanat de les vores de la tela arrugades amb calor i humidificació controlada. Minimització de les deformacions de la tela mitjançant aplanament i humidificació controlada de la tela. No es descarta desclavar puntualment la tela del bastidor per a poder tensar la tela on calgui. Consolidació de la tela: tractament de l'estrip seguint el criteri de la mínima intervenció amb el sistema de la microcirurgia tèxtil. Protecció de la tela a la zona de l'estrip a la vora. Presentació del revers: protecció dels revers mitjançant l'aplicació de tela sintètica de polietilè d'alta densitat o d'un altre sistema similar.
CAPA PREPARACIÓ CAPA PICTÒRICA	Fixació de la capa pictòrica i preparació a les zones de despreniment (micropèrdues a la zona del marc). No es descarta realitzar fixacions preventives. Neteja mecànica de la capa pictòrica. Neteja de la superfície de la policromia amb un sistema aquós, mitjançant el control del pH i la concentració iònica. Es minimitzarà la difusió i retenció de la humitat. Si es veu necessari anivellament de les llacunes amb massilles de reintegració. Es controlarà la idoneïtat estructural de les mateixes respecte a la capa de preparació original. Sistema de presentació: Reintegració cromàtica il·lusionista amb aquarel·les i/o pigments al vernís.
MARC	Eliminació claus. Consolidació i fixació de les vores de despreniment. Neteja mecànica i química. Anivellament de les llacunes amb massilles de reintegració. Reintegració cromàtica il·lusionista amb aquarel·les i miques. Col·locació i muntatge del quadre al marc amb platines.

PROCÉS D'INTERVENCIÓ DEL QUADRE

Neteja mecànica del suport de tela eliminant la pols i la brutícia que hi ha a la superfície. S'ha netejat l'espai entre tela i bastidor, traient pols i brutícia que deformaven la tela.		Aspiradora amb filtre Hepa (Starmix Zykron), espàtula, paletina
Neteja mecànica i química de la fusta del bastidor per a eliminar pols i brutícia superficial amb paletina i després amb una solució aquosa i dissolvent.		paletina hisops H₂O dest. i alcohol (50:50)
Eliminació mecànica amb bisturí dels dos pedaços de color negre.		bisturí, pinces
Les proves que s'han realitzat de conductivitat i pH amb plaques de agarosa, conductímetre i pH-metre han donat uns resultats sempre molt semblants. S'ha optat per un buffer d'una conductivitat de 900 µs/cm i un pH 6.3. Neteja mecànica de la capa pictòrica. Neteja de la superfície de la policromia amb un sistema aquós, mitjançant el control del pH i la concentració iònica. S'ha pogut eliminar un vel grisós de pols i brutícia.	 	Agarosa Basic A8963,0100; aigua destil·lada, conductímetre, pH-metre buffer 6.3

Consolidació de la tela: tractament de l'estrip seguint el criteri de la mínima intervenció amb el sistema de la microcirurgia tèxtil reteixint la tela amb fils de lli i adherint-les amb una cola orgànica. Forats petits s'han omplert amb borrisol de tela de lli.

Per a protegir la zona s'ha aplicat una tela sintètica amb un adhesiu sintètic.

espàtula calenta (STEM A-3210 EC),
microscopi, pinces
tissores, pinzell fi,
microsoldador,
adhesiu fórmula
Heiber (cola
d'esturió i midó de
blat 1:1), tela de
gasa de polièster,
Beva 371® i
Ciclohexà (1:2),
paper siliconat
fusta, pesos

Fixació de de la capa pictòrica per evitar més pèrdua.

Cola de pells al 5%
en H₂O dest.

Anivellament de les zones de pèrdua de la capa pictòrica i de preparació amb estuc tradicional.

Les vores s'han desestucat amb el mateix buffer utilitzat per a la neteja.

Cola de conill
Lefranc&Bourgeois®,
H₂O cola: 1:9 cola
en H₂O desionitzada
Massilla: 50 g d'H₂O
cola, 80 g de
carbonat càlcic,
espàtula de guixaire
buffer pH 6.3

Sistema de presentació: Reintegració cromàtica de les pèrdues de la capa pictòrica de manera il·lusionista amb aquarel·les.		Aquarel·les Winsor&Newton® pinzell de retoc, H₂O dest.; pintura Gamblins®, 2- Propanol
Elaboració d'una falca: S'ha llimat i tenyit una falca per afegir-la on n'hi faltava.		falca, Aquarel·les Winsor&Newton, pinzell pla núm. 4
Aplicació d'una protecció preventiva de les falques perquè no puguin caure en el futur i danyar la tela.		Dremel® Stylo Model 2050, broca 1mm, cargols, volanderes, fil de lli d'enquadernació
Consolidació del bastidor omplint els forats d'un antic sistema de subjecció amb una massilla bicomponent amb base epoxídica.		Balsite®, espàtula de guixaire
Protecció del revers amb Tyvek, col·locant velcro d'1 cm d'amplada a tot el perímetre del marc.		Tyvek® 1622E i Velcro®

PROCÉS D'INTERVENCIÓ DEL MARC

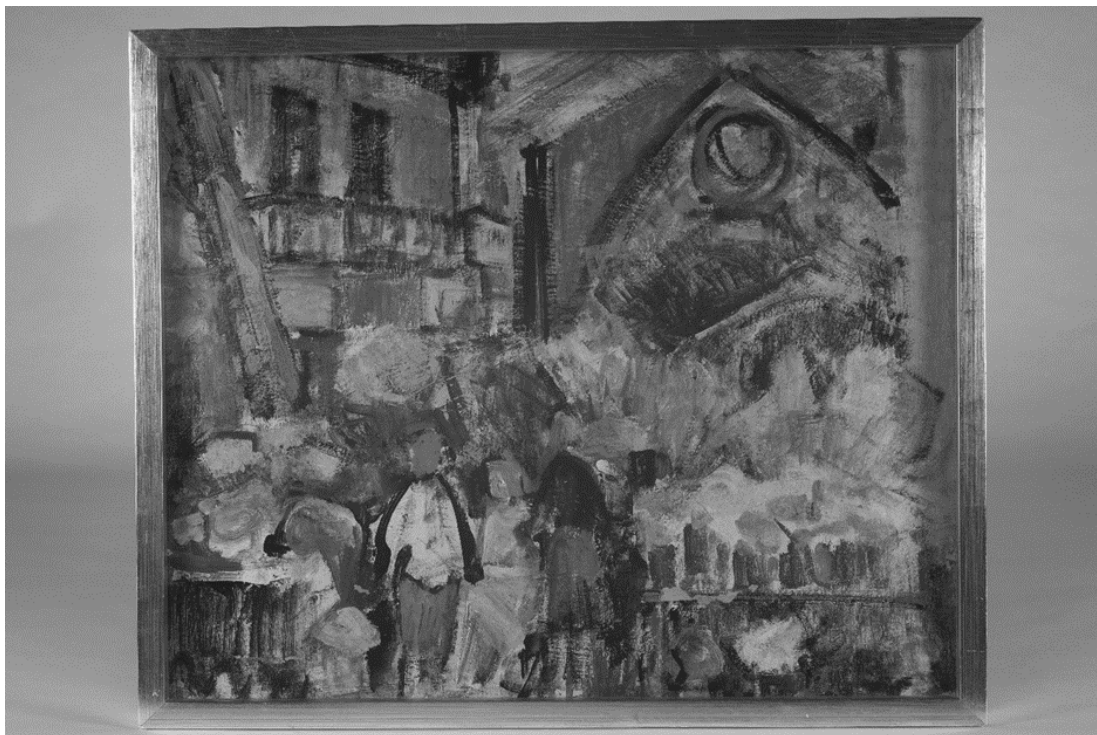
Eliminació dels claus oxidats que fixaven el marc al bastidor.		Alicates
Neteja mecànica i química del marc per a eliminar pols i brutícia superficial amb paletina i després amb una solució aquosa i dissolvent.	 	paletina isocetà, H₂O dest., hisops
Anivellament de les zones de pèrdua de daurat i de preparació amb estuc tradicional. Les vores s'han desestucat amb el mateix buffer utilitzat per a la neteja.		Cola de conill Lefranc&Bourgeois®, H₂O cola: 1:9 cola en H₂O desionitzada Massilla: 50 g d'H₂O cola, 80 g de carbonat càlcic, espàtula de guixaire buffer pH 6.3

Sistema de presentació: Reintegració cromàtica de les pèrdues del daurat de manera il·lusionista amb aquarel·les.		Aquarel·les Winsor&Newton®, Gansai Tambi Starry Colors Kuretake®, pinzell de retoc, H₂O dest.
Col·locació del quadre a dins del marc i fixació amb ballestes.		ballestes, cargols, tornavís

FOTOGRAFIES UV, IR, LLUM RASANT

Fotografia amb llum ultraviolada

Fotografia amb llum infraroja

Fotografia amb llum rasant

FOTOGRAFIES ABANS - DESPRÉS

CONSELLS DE CONSERVACIÓ PREVENTIVA

HUMITAT RELATIVA: 40-55% (fluctuació màxima diària: 5%)

TEMPERATURA: 18-22°C (fluctuació màxima diària: 2°C)

IL·LUMINACIÓ: Màxim 200 lux, lliures de radiació infraroja i ultraviolada. En el cas que hi hagi presència de pigments laca orgànics sensibles a la llum, els nivells d'il·luminació haurien de reduir-se a 50 lux.

Com que l'efecte de la llum és acumulatiu i irreversible, és important disminuir els temps d'exposició tot el possible, així com els nivells d'il·luminància.

Barcelona, 04 de desembre de 2021

Teresa Schreibweis Torrents

Conservadora-restauradora de Béns Culturals